

N:o 33.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1909, kl. 11 f. m.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 7) angående väckt motion om utredning och förslag rörande folkundervisningsväsendets ledning.

I en inom Andra Kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion (n:o 211) hafva herr vice talmannen Staaff m. fl. hemställt, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta underkasta frågan om den lämpligaste anordningen af folkundervisningsväsendets ledning en allsidig utredning samt förelägga Riksdagen de förslag, hvartill denna utredning befinnes föranleda».

Med afseende på den motivering, som motionärerna anfört för sitt förslag, tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Den fråga, som genom motionen blifvit väckt, finner utskottet vara af den allra största betydelse för den svenska folkundervisningens utveckling. Det synes utskottet uppenbart, att denna utveckling i synnerligen hög grad måste bero af de anordningar, som äro träffade för folkundervisningsväsendets ledning, och ej mindre uppenbart, att dessa anordningar för närvarande icke äro tillfredsställande.

Såsom motionärerna framhållit, representeras sagda ledning af en afdelning inom eklestiastikdepartementet, *folkskolebyrån*, som upprättades år 1864. Den består af ett kansliråd och chef — en fackman på folkundervisningens område — samt erforderlig kanslipersonal: en sekre-

*Folkskole-
byrån och folk-
skolans led-
ning.*

Bih. till Riksd. Prot. 1909. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 32 Häft. (N:o 33.) 1

terare och två amanuenser, samtliga jurister. Den vid byråns inrättande utfärdade, af motionärerna anförda instruktionen för chefen ålägger denne synnerligen omfattande uppgifter: ej blott utredning och beredning af samtliga till departementet inkommande mål, som angå folkskoleväsendet, utan äfven inspektionsresor till läroanstalterna (folkskoleseminarierna), med skyldighet att afgifva redogörelser för deras tillstånd och arbete, samt vidare ett slags allmän öfvervakande och initiativtagande ställning: »att med sorgfällig uppmärksamhet följa alla frågor, som röra folkundervisningen och därmed äga sammanhang, samt för departementschefen föreslå alla de åtgärder, som i dessa afseenden anses behöfliga och gagneliga». Det faller slutligen af sig själf, att han också har att utarbeta förslag och utlåtanden på departementschefens order.

Men motionärerna hafva också påvisat, att folkskolebyrån åtminstone under senare tid icke kunnat fylla alla dessa uppgifter i den utsträckning, som instruktionen uppenbarligen afsett. Arbetsbördan har växt i mycket hög grad i samband med folkskoleväsendets fortgående utveckling, och det är ej längre möjligt för folkskolebyråns chef, huru betydande hans insikter och hans arbetsförmåga än må vara, att enligt sin instruktions lydelse och ursprungliga mening behärska och leda hela sin vidlyftiga administrationsgren. Att så redan länge varit förhållandet, framgår tydligt af den kungl. proposition, som år 1891 afläts till Riksdagen, och som motionärerna i sin motivering berört. Den gällde strängt taget folkskoleinspektionen, och dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet, Gunnar Wennerberg, visade i sitt anförande till statsrådsprotokollet särskildt på de brister, som vidlådde detta viktiga organ för folkskolestyrelsen: brist på system, sammanhållning och kontroll, beroende därpå, att hvarje inspektör arbetade för mycket för sig själf, utan samband med vare sig skolråden eller öfriga inspektörer. Det förslag, i hvilket den kungl. propositionen i denna del utmynnade, gick också närmast ut på att skapa den hittills saknade enheten i inspektionen, genom anställande af en *öfverinspektör*, stående omedelbart under departementet och med uppgift att sammanhålla det hela. Men såväl departementschefens motivering som den föreslagne öfverinspektörens uppgift inskränktes icke till endast en centralisering af själfva inspektionen. Statsrådet framhöll, att den bristande enheten inom inspektionen hittills försvårat genomförandet af likformiga grundtankar för undervisningens anordnande inom folkskoleväsendet, att samma förhållande gjort det svårt för departementet och dess chef att med noggrannhet följa folkskoleväsendets tillstånd och där så behöfdes ingripa

till ledning och rättelse — att öfver hufvud taget de rent administrativa göromålen för mycket upptogo folkskolebyråns chef för att denne skulle kunna fullt räcka till för sina öfriga uppgifter. Och den föreslagne öfverinspektören skulle icke blott sammanhålla och öfvervaka folkskoleinspektionen, utan också biträda departementschefen vid beredningen af folkundervisningsärenden af helt eller delvis pedagogisk art. Statsrådet kännetecknar honom uttryckligen såsom »ett organ mellan centralstyrelsen för folkskoleväsendet och dettas skilda delar». Det är tydligt, att förslaget under sådana förhållanden är att betrakta som ett bevis, att *hela* folkskoleväsendets ledning redan nu kräfde nya organ, och detta synes äfven ganska tydligt framgå af debatten vid dess behandling i Riksdagen.

Förslaget blef af Andra Kammaren afslaget, såsom motionärerna antyda, hufvudsakligen därför att man fruktade, att chefen för folkskolebyrån skulle, om den pedagogiska ledningen af folkskoleväsendet utbrötes och ställdes under den särskilda öfverinspektören, öfvergå till en formellt administrativ, juridisk ämbetsman och ledningen inom själfva departementet sålunda byråkratiseras. Men en viktig bidragande orsak till denna utgång var uppenbarligen också, att den föreslagne nye öfverinspektörens ställning ansågs alltför oklar, hvarken införlifvad med domkapiteln eller med departementsbyrån, såsom det anmärktes af de reservanter i statsutskottet, som motsatte sig förslaget. Frågan var synbarligen icke mogen. I Första Kammaren framfördes emellertid under diskussionen en tanke, som för det nuvarande läget är af stort intresse, nämligen tanken på »en gemensam öfverstyrelse för undervisningen»; den talare, som framförde denna tanke, ansåg, att en sådan öfverstyrelse skulle »förr eller senare af omständigheternas makt framkallas».

Motionärerna hafva onämmt, huru vid följande riksdag, år 1892, en anordning träffades för att på annan väg lätta folkskolebyråns arbetsbörda, i det att då på Kungl. Maj:ts förslag beviljades ett anslag för att vissa administrativa ärenden skulle kunna hänvisas till en särskild biträdande tjänsteman med juridisk sakkunskap. Detta anslag (1,000 kr.) har också sedan dess utgått. Men den lättnad, som därmed kunde vinnas, var icke synnerligen stor. Redan anslagets ringa belopp ger vid handen, att endast jämförelsevis få ärenden kunde på detta sätt afskiljas, och faktiskt inskränkte sig denna särskilda handläggning genom den tillförordnade biträdande tjänstemannen till rent juridiska besvärsmål. Den stora massan äfven af administrativa ärenden och besvärsmål tillhörde alltjämt folkskolebyrån och fortfor alltså att nedtynga dess arbete.

Efter 1892 har ingen förändring skett i folkundervisningsväsendets högsta ledning, och ej heller hafva några förslag därtill blifvit framställda, vare sig af Kungl. Maj:t eller genom motioner i Riksdagen. Endast folkskoleinspektionens ombildning till större effektivitet och fackmässighet har genom upprepade motioner i Andra Kammaren påyrkats. Resultatet på detta område inskränker sig därtill, att Kungl. Maj:t år 1904 begärde ett högre anslag till denna inspektion (hvilket beviljades med någon prutning) för att kunna åtminstone inom några delar af riket tillsätta folkskoleinspektörer, som skulle helt och hållet ägna sig åt sin uppgift. Det stora flertalet af inspektörer utgöres fortfarande af män, som sköta detta uppdrag endast såsom bisyssla till annan tjänst.

Folkskolebyrån har alltså alltjämt att ensam uppbära alla de uppgifter, som enligt 1864 års instruktion åligga den, och det är uppenbart, att om det redan 1891 oförbehållsamt erkändes vara byrån omöjligt att på tillfredsställande sätt tillgodose alla dessa uppgifter, så har denna omöjlighet under årens lopp och med ärendenas naturliga ökning endast blifvit mera markerad. Särskildt har det nödvändigtvis blifvit fallet, att de löpande administrativa målen, besvärssaker och dylikt, tagit allt större utrymme på bekostnad af den allmänt pedagogiska uppsikt och det initiativ, som åligga byrån, och att just själfva ledningen i vidsträckt bemärkelse af folkundervisningens utveckling härpå blifvit lidande.

Att så är förhållandet, bestyrkes också däraf, att när under senare år någon sak af vikt rörande folkskoleväsendet blifvit af Kungl. Maj:t upptagen, man nödgats anlita arbetskrafter utom folkskolebyrån. Åren före 1891 hade varit rika på kommittéer för beredande af större folkskolefrågor och illustrera alltså väl, hvad ecklesiastikministern detta år antydde om folkskolebyråns oförmåga att medhinna alla sådana frågor: 1887 hade man tillsatt en kommitté för granskning af folkskolans läroböcker, 1888 en annan för omarbetning af dess normalplan, 1889 en tredje, speciellt för folkskolans läsebok, och 1890 en fjärde för behandling af frågan om ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor. Det blef ej mindre behof i denna riktning efter 1892 års förändring. År 1892 tillkom åter en kommitté för behandling af frågan om statsbidrag för vikarier vid folkskolan, 1893 en annan för beredande af frågan om uppfostringsanstalter åt sinnesslöa barn, 1895 fick en kommitté i uppdrag att utarbeta förslag till folkskolestadga för de större städerna, 1896 tillkallades tre sakkunnige för behandling af frågor rörande småskoleseminarierna m. m. och 1899 fem sakkunnige för omarbetning af normalplanerna, utredning

af slöjdundervisningen m. m. Början af 1900-talet visar en lucka i kommittéväsendet för folkskolefrågorna. Men år 1906 tillsattes särskilda sakkunnige för utarbetande af plan till folkskolestatistiken, och de följdes år 1907 af nya sakkunnige för folkskoleväsendets öfverflyttning på stadsfullmäktige samt 1908 af sakkunnige för lappscoleväsendets omorganisation. Dessutom tillsattes år 1906 kommittén för folkskoleseminariernas omorganisation, den s. k. seminariekommittén, och åt denna har, såsom motionärerna visat, steg för steg öfverlämnats en hel rad af nya frågor, nu senast de framställda yrkandena på en fullständig omläggning i praktisk riktning af hela folkundervisningen i alla dess grenar. Motionärerna hafva med rätta framhållit, att dessa omfattande uppdrag, som slag i slag hopats på sistnämnda kommitté och gjort den från en speciell »seminariekommitté» till en allmän »folkundervisningskommitté», utgöra det mest påtagliga beviset för att folkskoleväsendets centrala ledning oafvisligt behöfver en betydande förstärkning. Man kan endast tillägga, att också den långa raden af öfriga kommittéer och sakkunniga kommissioner ytterligare inprägla detta bevis. Behofvet af en dylik förstärkning har varit tämligen permanent under en lång följd af år, fastän det nu framstår starkare än någonsin. I själfva verket torde det förhålla sig så, att just på grund af bristen på arbetskrafter och organ för den centrala folkskoleledningen den ena frågan efter den andra fått växa upp inom folkundervisningens vidsträckta och svåröfverskådliga fält utan att kunna tillbörligen och i tid upptagas, och att det är af denna orsak, som dessa frågor nu under dessa senaste år hopat sig och i så öfverväldigande antal och omfattning kommit att läggas särskildt på den ofvannämnda stora kommittén. Och all anledning finnes att antaga, att problemen och uppgifterna för folkundervisningsväsendets ledning ingalunda komma att förminskas; med vår tids samhällsutveckling torde de tvärtom komma att intaga en allt större och större plats.

Utskottet måste sålunda anse, att det behof af en förbättrad organisation för ledningen af folkskoleväsendet, som motionärerna göra gällande, är obestriddigt och trängande. Detta behof är också af folkskolans egna representanter med styrka framhållet, bl. a. genom den resolution i denna riktning, som enhälligt beslöts på allmänna folkskol-läraremötet i Gäfle i aug. 1908.

Huru ifrågavarande behof lämpligast bör fyllas, därom hafva motionärerna icke uttalat någon bestämd mening. De anföra, att erfarenheten från de allmänna läroverkens område snarast ger anledning att tänka på en folkskoleöfverstyrelse, motsvarande läroverksöfverstyrelsen,

*Folkskole-
öfverstyrelse
eller annan
organisation.*

men de anmärka också, att åtskilligt kunde tala för en gemensam öfverstyrelse öfver både allmänna läroverk och folkskolor.

Utskottet håller för sin del före, att frågan i denna del helt och hållet bör lämnas öppen för den blifvande utredningen. Hvarje ny organisation inom den centrala förvaltningen är en sak af betydande räckvidd, hvars läge och möjligheter först efter en grundlig undersökning torde kunna öfverskådas. Särskildt är detta fallet nu, då den pågående utredningen angående inrättande af nya departement m. m. väl icke kan undgå att beröra äfven åtskilliga delar af den centrala administrationen. Emellertid är det tydligt, att våra hittills varande svenska förhållanden närmast föra tanken på en sådan anordning, som motionärerna antydt, nämligen ett fristående ämbetsverk vare sig för folkskolestyrelsen ensam eller för hela undervisningsväsendet gemensamt.

I likhet med motionärerna har utskottet fäst sin uppmärksamhet vid sakens ordnande i Finland, där redan genom kejserliga förordningen af 1866 bestämdes, att en öfverstyrelse skulle inrättas för folkskoleväsendet, och där man nu har en allmän skolstyrelse, gemensam för hela undervisningsväsendet. Enligt reglemente af år 1898 är denna »öfverstyrelse för skolväsendet i Finland» numera sammansatt af en öfverdirektör, en öfverdirektörsadjoint, tre öfverinspektorer för elementarläroverken samt en öfverinspektor för folkskolorna, hvarjämte senaten kan förordna en konsultativ ledamot, helst en professor vid universitetet. Vid öfverstyrelsen äro dessutom anställda två sekreterare, en för elementarskoleärenden och en för folkskoleväsendet, två folkskoleinspektorer, en inspektor för abnormskolorna samt kamrerare och åtskilliga kanslitjänstemän. Ärendena i öfverstyrelsen handläggas dels i plenum, dels på två afdelningar, den ena för elementarläroverk och flickskolor, den andra för folkskolor och abnormskolor; den senare utgöres af öfverdirektörsadjointen, öfverinspektoren för folkskolorna, de båda folkskoleinspektorererna samt sekreteraren för folkskoleväsendet. Genom denna ordning har man sökt å ena sidan tillgodose enheten i undervisningsväsendets allmänna ledning, å andra sidan genomföra en arbetsfördelning mellan målsmännen för den högre undervisningen och folkskoleväsendets företrädare, och det torde vara antagligt, att om tanken på en gemensam öfverstyrelse upptages i Sverige, ett liknande system för dess arbetsordning också här kunde hafva skäl för sig. Emellertid bör ej heller förbises möjligheten att upprätta en särskild folkskoleöfverstyrelse, och slutligen låter det tänka sig, att förbättrade anstalter för folkskoleväsendets ledning kunde vinnas äfven inom själfva ecklesiastikdepartementet, genom utvidgning af folkskolebyrån

eller anknytning till densamma af nya organ. I Danmark synes ministeriet hafva till sitt biträde för uppsikten öfver folkskoleväsendet en öfverinspektör (i danska Skoleloven af 1904: »Formanden for Censorerne»); i Preussen ledes motsvarande undervisningsområde af en särskild afdelning inom ministeriet, naturligtvis med vida starkare arbetskrafter än den svenska folkskolebyrån. Det måste blifva den eventuella utredningens uppgift att granska och öfverväga så väl dessa som andra möjligheter för en tidsenlig organisation af den svenska folkskoleledningen.

Motionärerna hafva i slutet af sin motivering påvisat, att varé sig man vill organisera folkundervisningens nya styrelse på det ena eller på det andra sättet man också torde i sammanhang därmed böra upptaga frågan om lämplig ordning för mellaninstanserna mellan denna styrelse och de lokala skolmyndigheterna. I motionen erinras om den bristande enhet och planmässighet, som f. n. råder på detta område, i det att uppsikten och ledningen af folkskoleväsendet ute i landet numera ej längre tillhör ensamt domkapitlen, utan också i viktiga afseenden länsstyrelserna, hvarjämte landstingen öfverlägga och besluta om en mängd skolsaker och slutligen folkskoleinspektörerna hafva sina särskilda uppgifter.

Mellaninstan-
sen.

Det kan icke förnekas, att äfven denna fråga om mellaninstanserna i folkundervisningsväsendets administration tränger sig fram och kräver en lösning, som skapar reda i stället för den nuvarande oklarheten och åstadkommer ett mera effektivt öfvervakande af hela folkskoleväsendet ute i landets olika delar. Däremot finner sig utskottet lika litet i fråga om mellaninstanserna som i fråga om den högsta, centrala organisationen kunna bestämdt angifva, på hvilken väg reformen lämpligast bör ske.

Motionärerna hafva antydtt, att denna väg kunde blifva den, som i viss mån redan blifvit beträdd, nämligen folkskolesakernas fortgående öfverflyttning från domkapitlen på länsstyrelserna. Utskottet har sökt inhämta en del uppgifter om antalet och beskaffenheten af de folkskoleärenden, som för närvarande behandlas af domkapitlen, och så långt som dessa uppgifter sträcka sig synes knappast något oöfverstigligt hinder möta för en sådan fortgående öfverflyttning. Utskottet har också fäst sin uppmärksamhet vid det af motionärerna anförda förslag till domkapitlens ombildning, som framlades af en kunglig kommitté i december 1906, och enligt hvilket dessa skulle återföras till sin ursprungliga uppgift att vara kyrkliga stiftsstyrelser samt deras sammansättning i grund förändras enligt denna grundsats. Det är tydligt, att efter 1904 års läroverksreform och läroverksöfverstyrelsens upprättande den nuvarande sammansättningen af domkapitlen, med stiftsstadens

lektorer som bisittare, är en ren anomali, och att läroverkslärarna måste komma att försvinna ur domkapitlen samt ersättas i hufvudsak af representanter för kyrkan och kyrkan tillhörande lekmän. Det är från kyrkan själf och ur dess synpunkt, som denna förändring tränger sig fram. Men om redan mot de nuvarande domkapitlens handläggning af folkskoleärendena inom respektive stift icke sällan framställts anmärkingar, som bland annat gått ut därpå, att denna handläggning varit mera expeditionsmässig än verkligt öfvervakande och ledande, så kan det knappast antagas, att de föreslagna nya domkapitlen — äfven om de för skolsaker förstärktes, enligt kommitténs förslag, med en vald representant för folkskollärare- och seminarielärarekårens — skulle blifva bättre skickade att uppbära en verklig ledning af folkskoleväsendets utveckling. Domkapitelskommittén synes själf hafva öppen blick därför, att de af den föreslagna domkapitlen ej äro afpassade efter folkskoleväsendets behof: den omnämner, att yrkanden framställts från flera håll om folkskoleärendenas öfverflyttning från domkapitlen till annan myndighet, och dess förslag utgår från förutsättningen, att dessa yrkanden skola vinna framgång; om så sker, behöfver enligt kommitténs mening endast den nyssnämnda adjungerade representanten för skolor och seminarier afskiljas.

Å andra sidan kan utskottet icke förbise de vanskligheter, som kunna möta den ifrågasatta fortgående öfverflyttningen af folkundervisningsfrågorna på länsstyrelserna. Dessa äro, med sin nuvarande organisation och rekrytering, utan tvifvel mycket lämpliga för handläggning af ekonomiska och administrativa ärenden rörande folkundervisningen, men däremot knappast i samma grad för den pedagogiskt-praktiska uppsikt och ledning, som folkskoleväsendet för sin sunda och tidsenliga utveckling äfven i mellaninstansen kräfver. Det måste vara synnerligen angeläget att tillse, att denna pedagogiskt-praktiska uppsikt och ledning vid en omorganisation också i mellaninstansen blir verkligt tillgodosedd och icke ersättes af en öfvervägande juridisk rutin. För en fullständig öfverflyttning af folkskoleärendena på länsstyrelserna blefve det nödvändigt att så anordna, att dessa ärenden inom länsstyrelserna kunde påräkna en verkligt sakkunnig handläggning.

Motionärerna hafva antydt, att länsstyrelserna kunna liksom hittills domkapitlen påräkna sakkunnigt biträde af folkskoleinspektörerna, och på samma gång, att äfven folkskoleinspektionen är i behof af en reform. Att detta sistnämnda behof länge varit känt och erkänt, bestyrkes genom den mängd motioner i denna riktning, som framkommo under föregående årtionde, och som i det föregående blifvit omnämnda.

Utskottet anser, att en sådan reform af folkskoleinspektionen är af stor vikt för ordnandet af mellaninstansen inom folkskoleväsendet, då möjligheterna till åstadkommande af en fullgod mellaninstans torde komma att väsentligt bero af folkskoleinspektionens förbättrade organisation.

Af hvad som sålunda blifvit anfördt framgår, att utskottet anser den frågan, i hvad mån och på hvad sätt en ny organisation af folkskolans ledning bör förbindas med en omorganisation af mellaninstansen, böra lämnas ej mindre öppen än den förut nämnda frågan, i hvilken riktning den nya organisationen af ledningen bör gå. Det är enligt utskottets mening en hufvudsak, att själfva behovet af en sådan ny organisation framlägges för Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes låta saken blifva föremål för snar och grundlig pröfning.

På grund häraf får utskottet, i öfverensstämmelse med motionärernas yrkande, hemställa, att Andra Kammaren för sin del beslutar,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta underkasta frågan om den lämpligaste anordningen af folkundervisningsväsendets ledning en allsidig utredning samt förelägga Riksdagen de förslag, hvartill denna utredning befinnes föranleda.

Stockholm den 5 maj 1909.

Å utskottets vägnar:

NILS EDÉN.

Reservation:

af herr *S. Nordström*:

Vid en ytlig genomläsning af den af herr Staaff m. fl. väckta motionen om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om den lämpligaste anordningen af folkundervisningsväsendets ledning, synes densamma vara rätt tilltalande och acceptabel. Men vid närmare granskning skall man snart finna, att densamma tenderar att helt skilja folkundervisningen ifrån församlingarnes och prästerskapets vård. Den har ett visst släktttycke med den Adelswärdiska motionen om folkskolan såsom bottenskola, ehuru hållen uti mycket mera försiktiga ordalag. Man bör dock betänka, att vår folkskola vuxit upp och utvecklats under kyrkans hägn och vård och jag har svårt att tänka mig, att densamma förverkat detta sitt prerogativ. Allt mänskligt är ofullkomligt, så äfven folkundervisningens ledning, men skall man döma efter resultatet, då måste denna ledning hafva varit förträfflig, ty få länder torde kunna uppvisa en sådan folkbildning, som vårt.

Motionen sönderfaller uti trenne hufvuddelar, nämligen frågan om den högsta ledningen, en mellanhand och den egentliga församlingsvården. Hvad då först den högsta ledningen beträffar, så kan ju hända att den nuvarande folkskolebyrån numera utgör ett allt för knappt och otillräckligt organ för att nöjaktigt kunna funktionera såsom ledare för folkundervisningen. Men jag föreställer mig, att inom kungl. ecklesiastikdepartementet skulle kunna inrättas en styrelse, som finge den egentliga ledningen af folkundervisningen om hand. Eljest kan man befara, att den högsta ledningen så småningom förflyttas från ecklesiastik- till civildepartementet och därigenom ledningen för folkskoleväsendet öfverginge från den kyrkliga till den civila makten. Det är måhända dit, som motionärerna syfta. Man vill helt undandraga kyrkan och prästerskapet all kontroll och vård om folkundervisningen. Man vill skilja religionsundervisningen från folkskolan. Hvad skulle manne det nästa steget blifva?

Hvad åter beträffar mellanhanden mellan den högsta ledningen och församlingsvården, så kan jag för min del icke finna annat än att domkapitlen i detta afseende funktionerat fullkomligt tillfredsställande. Denna funktion ingår ju uti domkapitlens åligganden utan att därför

uppbära särskilda arfvoden. Men huru skulle det komma att ställa sig om denna börda öfverflyttades på länsstyrelserna? Man finge bereda sig på en ny afdelning inom länsstyrelserna med nya tjänstemän och nya aflöningar — en ny byråkrati. Jag tror nog, att detta arrangemang skulle vara angenämt för en del af våra folkskolelärare och öfver hufvud för alla dem, som vilja hafva religionsundervisningen skild ifrån folkskolan. Men om folkundervisningen skulle vinna därpå, detta vågar jag betvifla.

Vidkommande slutligen den egentliga församlingsvården, så tror jag, att prästerna äro de mest kompetenta att utöfva tillsyn och vård om folkskolan. Det ingår uti deras ämbetsåliggande och det skulle på många ställen blifva svårt att erhålla ersättare och under inga omständigheter icke utan särskilda kostnader. Nog vet jag, att det på ett och annat ställe finnes präster, som äro mindre väl skickade att funktionera såsom skolrådsordförande, men dessa torde tillhöra undantagen och icke regeln; men i sådana fall har man skolråden att stödja sig till, och med den folkupplysning, som numera förefinnes, så tror jag, att man i allmänhet kan vara tillfredsställd med den nuvarande församlingsvården.

Det förefaller, som om såväl motionärerna som utskottet ville skära folkskolorna i städerna och på landsbygden öfver en kam. Detta utgör emellertid ett fullkomligt misstag. Det stora flertalets af landsbygdens befolkning åstundan är, att folkskolan måtte utgöra ett afslutadt helt för sig. Endast en ringa procent af landsbygdens skolbarn kunna komma i åtnjutande af högre undervisning och detta fåtal tager sig nog fram ändå. Hvad landsbygden i allmänhet kräver, det är dugande kroppsarbetare, men dessa fostras i allmänhet icke inom skolorna. Jag håller före att såväl motionärernas som utskottets idé om folkskolans sekularisering utgör ett fullkomligt misstag.

På grund af det anförda vill jag visst icke motsätta mig en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om en allsidig utredning, men i så fall fordrar jag, att denna utredning jämväl måtte taga vederbörlig hänsyn till de motiv, som jag här ofvan anför.

Herr *Berg* i Staby har anhållit att få här antecknadt, att han icke deltagit i ärendets slutbehandling inom utskottet.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1909.